

Євгенія ЮРЕВИЧ

студентка другого (магістерського) освітнього рівня

спеціальність «Соціальна педагогіка»

Київський столичний університет імені Б. Грінченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДТРИМЦІ ДІТЕЙ УПРОДОВЖ ТА ПІСЛЯ ЛІКУВАННЯ ОНКОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Онкологічні захворювання серед дітей та підлітків є однією з найбільш серйозних медичних проблем на глобальному рівні, займаючи провідні позиції серед причин дитячої смертності у світі. Останні кілька десятиліть простежується закономірність збільшення кількості дитячої захворюваності на онкологію, тоді як рівень смертності серед дітей з онкологічними захворюваннями знижується. Ця закономірність справедлива як для України, де за найпоширенішими онкологічними діагнозами рівень виживання серед дітей перевищує 75%, а середній рівень 5-річної виживаності складає 55,5% [1], так і для західноєвропейських та північноамериканських країн, де цей показник складає 80-90% [2].

Однак, незважаючи на зниження показників смертності, онкологія у дітей щорічно призводить до втрати 11,5 мільйонів років якісного життя через непрацездатність та передчасну смерть (DALY), де 97,3% становлять втрачені роки життя (YLL), а 310,5 тис. років якісного життя діти втрачають через довгий процес лікування та час, проведений у лікарнях [3]. Потреби дітей під час перебування в лікарні досліджували Т. Лях, О. Денисюк, М. Лехолетова, А. Дуля [4].

Під час лікування дитина проходить через велику кількість болючих медичних процедур, що накладає відбиток на її потреби. Як відзначає Л. Корж у своїх дослідженнях, медичні процедури, пов'язані з голками та болем,

сприймаються дітьми як найстрашніше і запам'ятовуються надовго. Часто діти асоціюють пов'язані з відчуттям болі процедури з покаранням та насильством. Вони відчують провину за власне погане самопочуття і розглядають його як наслідок «поганої поведінки» [5].

Н. Євдокимова та О. Раткогло в дослідженні психологічного статусу онкохворої людини відзначають, що онкологічне захворювання призводить до виникнення найбільш серйозних психосоціальних наслідків, ніж будь-яке інше [6].

Після встановлення онкологічного діагнозу щоденне життя, фізичне та емоційне самопочуття дитини змінюється. Зокрема, різні чинники, які впливають на стан та потреби дітей, досліджували О. Горленко, Л. Балецька, О. Пушкаренко, Ю. Ноговіцина, Н. Євдокимова. Серед них можна виділити тривале лікування, що потребує адаптації до умов лікарняного перебування і підтримки нормального ритму життя в цих умовах. Збільшується відчуття страху за життя, адже діти часто можуть стати свідками смерті інших дітей, які проходять лікування в тому самому відділенні. Довготривала ізоляція з безпекових міркувань обмежує доступ дитини до спілкування, навчання, дозвілля тощо.

Важливу роль у соціально-педагогічній підтримці дітей упродовж та після лікування онкологічних захворювань відіграють ігрові методи. Ігри не лише допомагають мінімізувати стрес і тривожність, пов'язані з лікуванням та перебуванням у медичних установах, але й створюють умови для підтримки адаптації дітей до нових життєвих обставин.

Ігрові методи можуть включати в себе відтворення реальних ситуацій, що дозволяє дітям краще зрозуміти своє захворювання, процес лікування та сприяє розвитку навичок, необхідних для впорядкованого сприйняття медичних процедур. Отже, ігри є важливим інструментом для зниження страху перед медичними маніпуляціями, формування позитивного ставлення до лікарів та медсестер, а також для підтримки віри в успішне одужання [3].

Діти мають можливість «грати» в лікарів та пацієнтів, використовуючи іграшкові медичні набори. Це не тільки розважає їх, але й допомагає краще зрозуміти процес лікування, зменшує страх перед реальними медичними процедурами та сприяє розвитку емпатії. Такі ігри можуть бути використані як вдома, так і в лікарнях під наглядом соціальних педагогів або психологів.

Останніми роками для ознайомлення з майбутніми медичними процедурами, підготовки дітей до складних процедур або оперативних втручань з метою зниження рівня тривожності дитини також використовуються VR-ігри, які симулюють лікарняне середовище.

Крім того, ігрові методи сприяють соціалізації дітей, дозволяють їм виразити свої емоції та думки в безпечному та підтримуючому середовищі. Враховуючи ці аспекти, можливість застосування ігрових методів у рамках соціально-педагогічної підтримки відкриває широкі перспективи для підвищення якості життя дітей, що зіткнулися з викликами серйозних захворювань, та їхніх родин, надаючи їм не тільки засоби для подолання труднощів, але й ресурси для зміцнення внутрішніх сил та потенціалу.

Організація ігрової діяльності має враховувати індивідуальні потреби та обмеження кожної дитини, її фізичний стан та стадію лікування. Важливо, щоб ігри були не лише розважальними, а й навчальними. При виборі гри з дитиною, яка має онкологічне захворювання, варто враховувати ряд факторів: дитина не повинна витратити багато енергії для уникнення втоми, ігрові інструменти мають бути простими та безпечними, процес гри не повинен заважати відпочинку інших пацієнтів і має бути узгоджений з лікарем для уникнення конфлікту з програмою лікування. Зазвичай організація гри не потребує великої кількості інструментів та матеріалів. Гра має бути легкою і доступною як в умовах стаціонарного лікування, так і вдома.

У ряді країн, наприклад, Великобританії, існують спеціальні фахівці, які забезпечують розробку та впровадження індивідуалізованих ігрових планів для допомоги дітям краще зрозуміти медичні процедури та лікування. Їхня робота

дозволяє зменшити потребу в медикації для заспокоєння та сприяє створенню більш дружньої до дитини атмосфери в лікарнях, де діти можуть продовжувати вчитися, грати та розвиватися, незважаючи на свій медичний стан або потреби в лікуванні [7].

Таким чином, ігрові методи в соціально-педагогічній підтримці дітей з онкологічними захворюваннями є не просто засобом психологічної розрядки. Використовуючи у роботі з онкохворими дітьми ігри, впроваджується комплексний підхід, що сприяє поліпшенню якості життя маленьких пацієнтів, зміцненню їхніх внутрішніх ресурсів та створенню умов для більш успішної адаптації до викликів, пов'язаних з лікуванням. Важливість і ефективність такого підходу підтверджена численними дослідженнями та практичним досвідом фахівців, що робить його невід'ємною частиною комплексної допомоги онкохворим дітям. На даний момент в Україні використання ігрових методик в процесі лікуванні не настільки поширене як в інших країнах. Проте великі організації, що надають підтримку дітям з онкологічним діагнозом, вже вивчають досвід інших країн з метою впровадження подібної ініціативи в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гулак Л.О., Кобись В.Л. Дитяча онкологія. 20 років потому. URL: <https://protiv-raka.org/wp-content/uploads/2012/03/Pediatric%20Oncology%2020%20years%20later.pdf>
2. Peikert M.L., Inhestern L., Bergelt C. Psychosocial interventions for rehabilitation and reintegration into daily life of pediatric cancer survivors and their families: A systematic review. PLoS ONE. 2018. 13(4). URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0196151>
3. Ibrahim A.A., Amal A.A. The Effectiveness of Play Therapy in Hospitalized Children with Cancer: Systematic Review. Journal Of Nursing Practice. Vol.3 No.2. April 2020. P. 233–243.

4. Лях Т., Денисюк О., Лехолетова М., Дуля А. Соціальна робота в дитячих лікарнях Чеської Республіки. Ввічливість. Humanitas. 2020. № 3. С. 46–53.
5. Корж Л.Б. Особливості переживань, сприйняття та пам'яті дітей про болючі медичні процедури. The XXVII International Science Conference «Multidisciplinary academic research and innovation», May 25 – 28, 2021, Amsterdam, Netherlands. P. 574-578.
6. Євдокимова Н. О., Ратколого О.М. Психологічний статус онкохворої людини. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i34/10.pdf>
7. Carter S. Interview with a play specialist. BMJ. 2019. P. 364-369.